

EDİTÖRYAL

“Latin Amerika” diye tabir ettiğimiz bölge, coğrafi açıdan bizden uzak olmakla beraber uluslararası siyaseti ve dengeleri anlamak için çok önemli bir bölgedir. Buradaki ülkelerin siyaset gündemini takip edebilmek için bölgeye has temel özellikleri bilmek ve geçmişte yaşanan birtakım olayların izini sürebilmek gerekir. Latin Amerika tabiri, Latince kökenli diller konuşan ve Katolik inancına sahip olan Avrupalılar tarafından keşfedilen, fethedilen ve sömürgeleştirilen Amerika topraklarına verilen “kültürel” bir isimdir. Bugün var olan ulus-devletler on dokuzuncu yüzyılın başından itibaren ortaya çıkmıştır, daha önceki üç yüzyıllık dönemde ise bölge Avrupalı sömürgeci devletlerin egemenliğindedir. Avrupalı sömürgecilerden önce burada en büyükleri Maya Uygarlığı, Aztek ve İnkâ İmparatorluğu olmak üzere çeşitli kültürlerle bağlı veya bağımsız yaşayan göçebe ve yarı-göçebe yerli halk bulunmaktadır. Bölgede, çoğunluğu keşif ve sömürgecilik döneminde çeşitli hastalık ve eziyetlerden ölmüş olan yerlilerin kalanlarından, Avrupalı yerleşimcilerden ve köle olarak getirilen Afrikalılardan beslenen bir kültür bileşimi vardır. Zaman içinde Avrupa ve Doğu ülkelerinden göç almış ve bir o kadar da başta kuzey komşusu Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere göç vermiştir. Mitler, inançlar, adetler ve yerel diller halk arasında yaşatılarak ve aktarılarak bugüne gelmiş, birbiriyle etkileşim içinde kültürel inşa sürecinde yeniden üretilmiştir. Festivallerde, müzik ve dans başta olmak üzere sanatta çok yakından gözlediğimiz bu kültürel etkinin, uzun süre üst sınıf Avrupa kökenli ailelerin torunlarının egemen olduğu siyaset arenasına yansması çok daha sonra olmuştur.

Latin Amerika; And Dağları, Amazon havzası ve ormanı, Río de la Plata'nın pampaları, Patagonya ve iki büyük okyanus arasında birbirinden ilginç ve etkileyici coğrafyası ile son derece verimli topraklara ve değerli madenlere sahip bir bölgedir. Ne var ki doğal kaynakların zenginliği öncelikle kolonyal güçlerin sömürücü kurumlarının ayakta tutulmasını desteklemiş, bağımsızlık sonrasında sömürge döneminin kurumsal sıkıntıları yeni döneme de aktarılmış, petrol, doğalgaz, bakır, demir ve endüstriyel tarım ürünlerine (şeker, kahve, kakao, tütün, kauçuk vb.) dayalı hammadde bağımlı bir bölge haline gelmiş, sanayi görece olarak gelişmemiştir. Kolonyal güçlerin yerine neoliberal dönemin neokolonyal güçleri, özel şirketleri ve silahlarıyla zenginliğin peşine düşmüştür. İşsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve bunların olduğu yerde hemen her zaman mevcut olan yolsuzluk, suç ve terör, krizlerin ağındaki Latin Amerika'nın kronik sorunları olmuştur. Böyle güzel, renkli ve zengin bir coğrafya, üstüste binmiş ve içiçe geçmiş kültürel melezlik; askerî darbeler, ekonomik krizler, terör gibi ağır sorunlarla yüzleşmiş ve bunlar “büyülü gerçekçilik” akımıyla ünlü edebiyatının ve politik sinemasının konu zenginliğini oluşturmuştur.

Uzaktan bakıldığında yekpare kültürel bir tipoloji olarak algılsa da Meksika, Orta Amerika ülkeleri, Karayipler, Kuzey And ülkeleri, Şili, Arjantin, Uruguay ve Brezilya birbirinden farklı ve kendilerine has birçok tarihsel, kültürel özelliği barındırır. Bölge ve ülke temelindeki Latin Amerika araştırmaları, bu benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarır. Son on yıl içerisinde Türkiye’de Latin Amerika ile ilgili araştırmaların arttığını, bölge ile ilgili araştırma kitaplarının seriler halinde yayımlanmaya devam ettiğini gözlemliyoruz. Buna paralel olarak yine son yıllarda Latin Amerika ülkeleri ile Türkiye arasındaki diplomatik temaslar, ekonomik ve kültürel etkileşimler giderek artmaktadır. Türkiye’de ilk defa Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi 2009 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulmuş, bölgenin daha iyi tanınmasında ve bu ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesinde etkili olmuştur. Latin Amerika’da 2002 yılında karşılıklı olarak altı büyükelçilik bulunurken günümüzde Türkiye’de on altı ve Latin Amerika’da çok yakında El Salvador’un başkenti San Salvador’da açılması planlanan büyükelçiliğimizle birlikte on sekiz büyükelçilik bulunmaktadır. Latin Amerika’yı gün geçtikçe daha iyi anlamak ve gelişmeleri sağlıklı bir şekilde takip edebilmek için konu ile ilgili akademik çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Bu çerçeveden hareketle Türkiye Siyaset Bilimi Dergisinin 2022/1 Sayısı “Latin Amerika Bölgesinde Siyaset ve Toplum” ana temasıyla hazırlanmıştır. Dergide, hem Latin Amerika’ya özgü ve hem de küresel anlamda son derece güncel sorunlara temas eden konular ele alınmıştır. Terör, askerî müdahaleler, toplumsal hareketler, popülizm, eşitsizlik ve yoksulluk gibi bölgenin karakteristik sorunsalları etrafında yedi makale; diğer konular başlığı altında ise iki makale bulunmaktadır. Dergide ayrıca bir kitap incelemesine de yer verilmiştir.

Bu sayının ana temasına uygun olarak ilk makale Ruziye Tali tarafından kaleme alınan “*En Yüksek Cam Tavanlara Meydan Okumak: Latin Amerika Kadın Devlet Başkanları*” adlı çalışmadır. Çalışma, Latin Amerika’da ilk kadın başkanın göreve geldiği 1974 yılından günümüze seçilen/atanan 13 kadın başkana odaklanmaktadır. Siyasi kariyerlerini adım adım inşa eden kadınları iktidara taşıyan süreç ve etkili faktörler, Latin Amerika’da kadın hareketini oluşturan tarihsel-siyasal bileşenler göz önünde bulundurularak incelenmektedir. Kadınların siyasi deneyimleri ve eğitimleri sürecin temel taşlarını oluştururken aile bağı ve elverişli siyasi koşullar da seçilme şansına katkı sağlamaktadır. Çok tanıdık bir durum söz konusudur: “Kadınların, üst siyasi pozisyonlara ulaşmaları ve cam tavanları aşmaları önemlidir ancak bu camların tamamen ortadan kalkması daha uzun bir yola ve kültürel değişime ihtiyaç olduğunu göstermektedir”.

Emrah Kaya ve Ezgi Yıldırım’ın hazırladığı “*Latin Amerika’da Solun İkinci Yükselişi*” başlıklı makalede Latin Amerika’da 2000’den başlayarak 2021 yılının sonuna kadar olan süreçte siyaset arenasındaki gelişmeler modern dünya-sistem teorisi çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma kapsamında solun ilk dalgası (1999-2015) ve ardından geri çekilişi (2015-2018) dikkate alınarak 2018 yılından itibaren sol hükümetlerin tekrar demokratik yollarla iktidara gelmesinin yeni bir dalga olup olmadığı incelenmiştir. Meksika’da 2018 yılında Andrés Manuel López Obrador’un başkanlık seçimlerini kazanmasıyla başlatılan yeni dalga; ABD’nin müdahaleci politikaları, Latin Amerika’daki solun demokratik olmayan yollarla iktidardan uzaklaştırılması, Covid-19’un olumsuz etkisi ve salgının sağ partiler tarafından ya önemsenmemesi ya da iyi yönetilmemesi sonucunda ortaya çıkmış ve güçlenmiştir. Arjantin, Bolivya, Honduras, Panama, Peru ve Şili’de iktidara geçen sol partiler, ikinci dalganın daha da kökleştiğini göstermektedir.

Başar Baysal ve E. Nur Sezek tarafından kaleme alınan “*Kolombiya – FARC Barış Sürecinin Uygulanması: Sorunlar ve Riskler*” başlıklı makalede, Latin Amerika Bölgesinin en köklü ve elli yılı aşkın bir süredir devam eden çatışmalarından birisini sona erdirmek üzere 2016 yılında imzalanan ve son derece başarılı bir müzakere süreci sonunda varılan bir anlaşmanın uygulanmasındaki sorunlar ele alınmıştır. Uyuşturucu madde ve toprak reformu gibi çatışmayı yaratan ve şiddetlendiren temel sebeplerin halen ortada durması, eski FARC üyelerinin entegrasyonu konularında yaşanan sıkıntılar ve bu sorunların barış anlaşması için doğurduğu risklerin analiz edildiği araştırmada, barış süreçlerinde uygulama sürecinin en az barış müzakereleri ve barış anlaşmasının imzalanabilmesi kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.

Sevil Zengin tarafından kaleme alınan “*Brezilya Federal Devleti ve Kamu Politikası Üzerine Bir İnceleme*” başlıklı makalede, Brezilya devlet yönetiminin temel niteliklerine ve kamu politikası yapım sürecinde yer alan aktörlere odaklanılmıştır. Brezilya’da askerî yönetim döneminden sonra yaşanan demokratikleşme sürecinde kamu yönetiminde yapısal dönüşümler gerçekleşmiş ve neoliberal kapsamda devlet dışı aktörlerin kamu politikalarındaki etkili olmaya başladığı gözlenmiştir. Çalışmada çeşitli verilerin analizi sonucunda demokratik çoğulculuğa geçişle birlikte şeffaflık ve hesapverilebilirlik ilkelerinin devlet yönetiminin temeline yerleşmesi beklentisi ile yapılan reformların beklenen başarıyı sağlamadığı gösterilmiştir.

Ceren Uysal Oğuz ve Canan Kışlalıoğlu’nun “*Bolsonaro Döneminde Brezilya’nın Amazonlar Politikası*” başlıklı makalesi, Amazon Yağmur Ormanları’nın ekonomik potansiyeli kadar ekolojik değeri ve yerli halkların haklarının korunması bağlamındaki önemine vurgu yapmaktadır. Çalışmada, Amazon Ormanları’nın büyük bölümüne ev sahipliği yapan

Brezilya'nın, geçmişte ve günümüzde bu konuya yönelik politikaları kısaca açıklandıktan sonra popülist bir yönetim tarzı benimseyen Bolsonaro hükümetinin uygulamaları ve ortaya çıkan sonuçlar analiz edilmiştir. Sonuç olarak, dünyanın akciğerleri olarak adlandırılan ve yüzyıllardır bu coğrafyada yaşamlarını sürdüren yerlilerin yaşam alanı olan Amazon Ormanları'nın korunmasının, barındırdığı endemik türler ve iklim krizine karşı en büyük karbon yutaklarından biri olması nedeniyle dünyanın ekolojik geleceği açısından varoluşsal bir önemi olduğu ifade edilmiştir.

Bir sonraki çalışma, hepimizi etkileyen son derece güncel bir konuyu Latin Amerika bağlamında ele alıyor. Alper Ekmekcioğlu tarafından yazılan “Covid-19 Salgınının Eşitsizlik ve Yoksulluğa Etkisi: Latin Amerika Örneği” başlıklı makalede, Latin Amerika'nın işsizlik, enflasyon, gelir adaletsizliği, yoksulluk gibi sosyoekonomik sorunları, içinde bulunduğumuz dönemde yaşam paradigmamızı değiştiren salgının etkileri açısından değerlendirilmektedir. Çalışmada, Latin Amerika'da Covid-19 salgını sırasında uygulanan kamu politikalarının başarısı ve bu süreçte toplumların devletlere güveninin hangi yönde etkilendiği konusu incelenmektedir.

Sacit Yarımoğlu'nun “Pretoryenizmin Sürekliliği Açısından Latin Amerika ve Türkiye'deki Askeri Darbeler: 1960-1980” başlıklı makalesi, Latin Amerika ile özdeşleşmiş askerî darbeler konusunu Türkiye ile karşılaştırmalı bir perspektiften ele almaktadır. Soğuk Savaş döneminde ABD, hem Latin Amerika ülkeleri hem de Türkiye üzerindeki nüfuzunu muhafaza etmeye çalışmış ve arka bahçesindeki Latin Amerika ülkelerinde, ekonomik olarak ve darbeler yoluyla, kendi zihniyetine yakın rejimleri ayakta tutmaya çalışarak etkili olmuştur. Bu dönemde, yanı başında, Küba'daki gibi bir başka rejimin filizlenmesine izin vermek istememiş, bölge ülkelerini kapitalist sisteme eklemeye uğraşmıştır. Çalışmada darbeler sonrasında kurulan askerî rejimlerin ülke yönetimlerine etkileri incelenmiştir.

Bu sayının genel teması dışında yer alan ve Aydın Özgören tarafından kaleme alınan “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Fransızca Basın: Fransa Millî Kütüphanesi'nde (Bibliothèque Nationale De France) Bulunan Fransızca Yayımlanmış Osmanlı Gazete, Dergi ve Yıllıkları Koleksiyonu” başlıklı çalışmada, Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemi basın tarihi yazımında büyük bir önemi olan Fransızca yayımlanmış gazete ve dergiler incelenmiştir. Çalışmada, sadece Avrupalı veya Levantenler tarafından değil aynı zamanda Türk münevverleri tarafından takip edilen ve Osmanlı'nın son yüzyılı ile Cumhuriyet'in ilk yıllarını farklı perspektiflerden değerlendiren Fransızca yazılı basın, belirli görüşlere göre tasnif edilerek tanıtılmıştır.

Üniversitemizin çiçeği burnunda araştırma görevlileri Pelin Sultan Kara ve Emre Ezin'in “6360 Sayılı Kanun ile Köyden Mahalleye Dönen Yerlerdeki Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmada; tarihsel süreçte var oluşları birbirinden farklı olan köy ve mahalle yerleşim birimlerinin bir kanun ile tek tipleştirilerek mahalle haline gelmesi sonucunda çıkan sorunlara odaklanılmıştır. Zaman içerisinde yaşanan sorunların görülmesiyle kanun koyucu “kırsal mahalle” şeklinde ara bir kademe tanımı ile birtakım sorunlara çözüm yolu bulmuştur. Çalışmada hâlâ mahalle yönetiminin net olmayan statü sorununun varlığını koruduğu belirtilmektedir.

Derginin son bölümünde Furkan Yaman tarafından hazırlanan Benjamin Moffitt'in “Popülizmin Küresel Yükselişi” isimli kitabının incelemesini bulacaksınız. Burada popülizmin; lider, halk, medya, demokrasi, üslup ve krizler gibi hemen tüm çalışmalarda fenomeni çevreleyen kavramlarla olan ilişkisi ele alınmış ve yazarın “siyasi üslup” olarak popülizm kavramsallaştırması açıklanmaya çalışılmıştır. Küresel olarak gündemde olan popülizmin yükselişinin devam edeceğinin vurgulandığı kitap, alanının temel eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Literatüre katkısı olacağını umut ettiğimiz “Latin Amerika Bölgesinde Siyaset ve Toplum” konulu bu sayının, bölge ile ilgili çalışmaların gelişmesinde etkili olması için geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmasını temenni ediyorum. Yayın sürecinde özverili katkılarından dolayı derginin editör ve yayın koordinatörlerine, yazarlara ve hakemlik yapan kıymetli meslektaşlarıma teşekkür ediyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Pınar Özmen
Yozgat Bozok Üniversitesi